KNF | KOMISJA NADZORU FINANSOWEGO

12 października 2018 r.

Komunikat KNF ws. kary pieniężnej nałożonej na ING Bank Śląski SA

Komisja Nadzoru Finansowego w dniu 12 października 2018 r. jednogłośnie nałożyła na ING Bank Śląski SA karę pieniężną w wysokości 500 tysięcy złotych, na podstawie art. 232 ust. 1 ustawy o funduszach inwestycyjnych i zarządzaniu alternatywnymi funduszami inwestycyjnymi, w brzmieniu sprzed zmiany dokonanej ustawą z dnia 31 marca 2016 r. o zmianie ustawy o funduszach inwestycyjnych oraz niektórych innych ustaw (dalej: „ustawa zmieniająca") – dalej: „ustawa o funduszach inwestycyjnych", w związku z naruszeniem:

1) art. 72 ust. 1 pkt 2 w związku z art. 72 ust. 4 ustawy o funduszach inwestycyjnych, w brzmieniu sprzed zmiany dokonanej ustawą zmieniającą, poprzez niezapewnienie w okresie od dnia 23 czerwca 2014 r. do dnia 3 października 2014 r., aby zbywanie jednostek uczestnictwa Inventum Obligacji Subfunduszu, Inventum Pieniężny Subfunduszu, Inventum Akcji Subfunduszu, Inventum Surowcowe Plus Subfunduszu i Inventum Rynków Wschodzących Subfunduszu, wydzielonych w ramach funduszu Inventum Parasol Fundusz Inwestycyjny Otwarty, odbywało się zgodnie z przepisami prawa;
2) art. 72 ust. 1 pkt 4 w związku z art. 72 ust. 4 ustawy o funduszach inwestycyjnych, w brzmieniu sprzed zmiany dokonanej ustawą zmieniającą, poprzez niezapewnienie, aby wartość netto aktywów i wartość jednostki uczestnictwa Inventum Obligacji Subfunduszu, Inventum Pieniężny Subfunduszu, Inventum Akcji Subfunduszu, Inventum Surowcowe Plus Subfunduszu i Inventum Rynków Wschodzących Subfunduszu, wydzielonych w ramach funduszu Inventum Parasol Fundusz Inwestycyjny Otwarty, była obliczana zgodnie z przepisami prawa, w związku przydzielaniem jednostek uczestnictwa pomimo braku wpłaty środków pieniężnych z tytułu ich nabycia;
3) art. 72 ust. 1 pkt 4 w związku z art. 72 ust. 4 ustawy o funduszach inwestycyjnych, w brzmieniu sprzed zmiany dokonanej ustawą zmieniającą, poprzez niezapewnienie, aby wartość netto aktywów i wartość jednostki uczestnictwa funduszu Inventum Premium Specjalistyczny Fundusz Inwestycyjny Otwarty oraz Inventum Obligacji Subfunduszu, Inventum Stabilnego Wzrostu Subfunduszu i Inventum Pieniężny Subfunduszu, wydzielonych w ramach funduszu Inventum Parasol Fundusz Inwestycyjny Otwarty była obliczana zgodnie z przepisami prawa, w związku z wyceną aktywów wskazanego funduszu i wymienionych subfunduszy.

Komisja wskazuje, że pozycję prawną depozytariusza określają szczegółowo przepisy ustawy o funduszach inwestycyjnych. Depozytariusz działając jako instytucja obdarzona szczególnym stopniem zaufania publicznego, wynikającego między innymi ze szczegółowych kryteriów, jakie musi spełniać podmiot mogący pełnić funkcję depozytariusza, które to kryteria dotyczą między innymi formy prawnej, minimalnych kapitałów własnych, członków organów oraz

pracowników tego podmiotu, jak również wynikającego z przekonania uczestników funduszy inwestycyjnych o skuteczności metod ustawowej reglamentacji działalności funduszy inwestycyjnych, towarzystw funduszy inwestycyjnych oraz podmiotów prowadzących obsługę funduszy inwestycyjnych, winien w prowadzonej działalności zapewniać najwyższe standardy profesjonalizmu i rzetelności.

Pozycja depozytariusza została ukształtowana w sposób zapewniający mu niezależność w stosunku do funduszu i towarzystwa. Depozytariusz jest podmiotem działającym w interesie uczestników funduszu inwestycyjnego, do obowiązków którego należy prowadzenie rejestru aktywów funduszu i wykonywanie innych powierzonych mu obowiązków, w szczególności o charakterze kontrolno-nadzorczym. Depozytariusz posiada wystarczające kompetencje do wykrywania w działalności funduszu inwestycyjnego naruszeń prawa i ich korekty, dlatego też wiele zagrożeń i nieprawidłowości powinno być identyfikowanych i doprowadzanych do stanu zgodności z prawem właśnie przez depozytariusza. Depozytariusz wykonuje obowiązki nałożone na niego z mocy prawa oraz przyjęte przez siebie na podstawie umowy o prowadzenie rejestru aktywów funduszu. Minimalny zakres obowiązków depozytariusza został określony w art. 72 ustawy o funduszach inwestycyjnych, który równocześnie określa konieczne elementy umowy o prowadzenie rejestru aktywów funduszu inwestycyjnego. Wśród nich szczególne znaczenie odgrywają kompetencje kontrolno-nadzorcze, które ze względu na cel w postaci zapewniania ochrony interesu uczestników funduszu inwestycyjnego, mają charakter obowiązków publicznoprawnych. Ich istota polega na zapewnieniu zgodności określonych czynności funduszu ze wskazanymi w ustawie kryteriami. Funkcja kontrolno-nadzorcza depozytariusza jest realizowana przez co najmniej stałą kontrolę czynności faktycznych i prawnych dokonywanych przez fundusz.

Oparte na współpracy działania funduszu inwestycyjnego i czynności kontrolno-nadzorcze depozytariusza, powinny przyczynić się w efekcie do prawidłowej realizacji jednego z kluczowych dla interesu inwestorów aspektów funkcjonowania funduszu inwestycyjnego, jakim jest wycena jego aktywów. Działalność depozytariusza powinna podnosić bezpieczeństwo lokat w tytuły uczestnictwa funduszy inwestycyjnych oraz pewność obrotu, przyczyniając się zarazem do realizacji podstawowego celu nadzoru nad rynkiem kapitałowym w postaci zapewnienia prawidłowego funkcjonowania tego rynku.

Komisja wskazuje, że kwestia prawidłowego przeprowadzenia przez fundusz inwestycyjny operacji zbycia jednostek uczestnictwa ma szczególnie istotne znaczenie w sytuacji, gdy jest ono elementem realizacji zlecenia konwersji jednostek. W takim bowiem przypadku przepływ środków pieniężnych następuje z rachunku funduszu źródłowego na rachunek funduszu docelowego, co w określonych przypadkach, np. braku płynności w funduszu źródłowym, może skutkować trwałym brakiem możliwości uzyskania przez fundusz docelowy środków pieniężnych od funduszu źródłowego, co z kolei może wywoływać bardzo niekorzystny wpływ na sytuację majątkową uczestników funduszu docelowego, którzy prawidłowo opłacili nabyte przez siebie jednostki uczestnictwa. W opisanej sytuacji istnieje realne ryzyko, że fundusz który

przydzielił uczestnikom nieopłacone jednostki uczestnictwa nie będzie w stanie, z uwagi na brak płynności, zrealizować wszystkich otrzymanych zleceń odkupienia jednostek uczestnictwa i będzie zmuszony do korekty wyceny aktywów funduszu, dokonując odpisów aktualizujących należności od funduszy źródłowych, poprzez sprowadzenie ich wartość do zera, co w oczywisty sposób wpłynie negatywnie na wartość jednostki uczestnictwa tego funduszu.

Podkreślenia wymaga, że obowiązki depozytariusza w omawianym zakresie mają niewątpliwie doniosłe znaczenie dla interesu uczestników funduszu. Zauważyć bowiem należy, że fundusz inwestycyjny otwarty, zbywający jednostki uczestnictwa pomimo braku wpłaty na te jednostki, nie otrzymuje z tytułu zbycia jednostek uczestnictwa środków pieniężnych, umożliwiających funduszowi dokonywanie lokat w papiery wartościowe oraz inne instrumenty finansowe, dokonuje zaś jedynie zaksięgowania należności z tytułu zbycia jednostek uczestnictwa. Aktywa te nie mogą więc zostać wykorzystane do realizacji polityki inwestycyjnej określonej w dokumentach funduszu, co stanowi zaprzeczenie samej idei funduszu inwestycyjnego jako instytucji zbiorowego inwestowania. Podkreślenia wymaga przy tym, że przydzielenie uczestnikowi jednostek uczestnictwa funduszu, na które nie dokonano stosownej wpłaty środków pieniężnych, prowadzi do zwiększenia aktywów funduszu oraz jego ogólnej liczby jednostek uczestnictwa, nie prowadząc przy tym do zwiększenia poziomu środków funduszu, które można przeznaczyć na lokaty w papiery wartościowe oraz inne instrumenty finansowe, dopuszczone jako składniki lokat funduszu, których zmiany wartości stanowią element niezbędny do realizacji celu inwestycyjnego funduszu. Przydzielenie jednostek uczestnictwa funduszu, na które nie dokonano wpłat środków pieniężnych, nie zwiększa poziomu możliwych do osiągnięcia dochodów z lokat tego funduszu, podczas gdy osiągnięte przez fundusz dochody są „rozdzielane" na większą liczbę jednostek uczestnictwa, co implikuje mniejszy przyrost wartości aktywów netto przypadających na jednostkę uczestnictwa niż w przypadku, gdyby nie przydzielono jednostek uczestnictwa, na które nie dokonano wpłat środków pieniężnych. Ponadto, zbycie przez fundusz jednostek uczestnictwa, pomimo braku wpłaty środków pieniężnych na te jednostki, prowadzi do sytuacji, w której uczestnik, który nie dokonał faktycznie wpłaty na nabywane jednostki uczestnictwa, może następnie złożyć zlecenie ich odkupienia i uzyskać z tego tytułu środki pieniężne. Taka sytuacja nie zasługuje na akceptację. Nie jest w żadnej mierze uzasadnione, aby podmiot, który nie dokonał żadnej inwestycji (nie poniósł związanych z inwestycją kosztów/nakładów), mógł następnie nie tylko partycypować w dochodach funduszu, ale też uzyskać możliwość wypłaty środków pieniężnych z tego funduszu.

Komisja zwraca także szczególną uwagę na fundamentalne znaczenie prawidłowego, a więc zgodnego z prawem i statutem funduszu inwestycyjnego ustalania wartości aktywów netto i wartości aktywów przypadających na jednostkę uczestnictwa. Wskazać należy, że wartość aktywów netto przypadających na jednostkę uczestnictwa stanowi punkt odniesienia dla oceny przez uczestnika funduszu inwestycyjnego rentowności inwestycji w jednostki uczestnictwa danego funduszu. Na tej podstawie uczestnik funduszu może między innymi podejmować decyzje inwestycyjne związane z wyrażeniem woli dalszego pozostania uczestnikiem tego

funduszu lub też zakończenia inwestycji w jednostki uczestnictwa tego funduszu poprzez złożenie zlecenia ich odkupienia.

Dlatego też funkcja sprawowana przez depozytariusza ma doniosłe znaczenie dla ochrony interesu uczestników funduszu, a jej nieprawidłowe wykonywanie prowadzi do naruszenia tego interesu, w szczególności poprzez brak posiadania przez uczestników prawidłowej informacji o wartości przysługujących im praw majątkowych.

W oparciu o ustaloną wartość aktywów netto przypadających na jednostkę uczestnictwa dokonuje się również czynności prawnych zbycia i odkupienia jednostek uczestnictwa, stąd prawidłowe ustalenie tej wartości warunkuje prawidłowość procesu zbywania i odkupywania jednostek uczestnictwa, w tym prawidłowość ustalenia liczby jednostek uczestnictwa przydzielanych uczestnikom za wpłacone przez nich środki, jak również kwoty środków pieniężnych wypłacanych uczestnikom, którzy złożyli zlecenia odkupienia jednostek uczestnictwa. Nieprawidłowości w ustaleniu wartości aktywów netto przypadających na jednostkę uczestnictwa prowadzą lub mogą prowadzić do wystąpienia niekorzystnych skutków majątkowych dla uczestników funduszu inwestycyjnego.

Komisja informuje, iż maksymalny wymiar kary w przedmiotowej sprawie wynosił 500 tysięcy złotych.